

14. Svar bankastjórnar Landsbankans
dagsett 29. janúar 1916 við bréfi
Stjórnarráðsins dags. 22. des. 1915.
-

Stjórnunni
hugi 5. des. 1915

III
Landsbanki Íslands

Reykjavík 29.jan.1916.

Stimnefni: Landsbanki

Talsími 65

1

Með bréfi hins háa Stjórnarráðs dags.22.P.m.meðtókum
vér eftirfylgjandi skjöl,sem vér leyfum oss að endursenda hér með:

- 1.bréf bankastjórnarinnar til Stjórnarráðsins,dags.24.des.f.á.
 - 2.eftirrit af bréfi bankastjórnarinnar til Landsbankaféhirðis
Jóns Pálssonar,dags.20.maí f.á.
 - 3.eftirrit af erindisbréfi fyrir féhirði Landsbankans,útg. af
bankastjórninni 19. maí f.á.,
 - 4.bréf frá Elíasi Halldórssyni til bankastjórnarinnar,dags.8.
júní f.á.
 - 5.Landsbanka sparisjóðsbók nr.18256
 - 6.Bréf bankastjórnarinnar til stjórnarráðsins,dags.30.des.f.á.
 - 7.útskrift úr einkafundabók bankastjórnar Landsbankans frá
16.des.1915.
 - 8.útskrift úr sömu bók frá 19.s.m.
 - 9.bréf Landsbankaféhirðis Jóns Pálssonar til Stjórnarráðsins,
dags.17.P.m.
 - 10.bréf Landsbankaféhirðis til Stjórnarráðsins,dags.21.P.m.,og
 - 11.vottorð yfirréttarmálaflutningsmanns Gísla Sveinssonar,dags.
21.P.m. Öll viðvirkjandi kærur bankastjórnarinnar yfir nefnd
um bankaféhirði.
- Og gefur hið háa Stjórnarráð oss kost á að láta í té um-
sögn vora um þetta mál,eins og það nú liggur fyrir.

Enn fremur sendum vér símskeyti frá hr.sýslum.Magnúsi Guð-

Stjórnarráð Íslands II.
Dagb. 5. nr. 211 ³¹/₁ '16.

mundssyni .

Þar sem tími vor er mjög takmarkaður frá öðrum nauðsynlegum störfum fyrir bankann og vinnuafli bankans mjög af skornum skanti, enda mesti annatíminn nú, þangað til ársreikningur er uppgerður, munum vér eigi geta svarað hverju smáatriði í þessu langa skjali féhirdis. Gegn því atti í raun og veru að nægja þetta svar:

Öllum fjórum stjórnendum bankans hefir, að fenginni nægri reynslu og eftir vandlega íhugun komið saman um, að féhirdir Jón Pálsson sé óþæfur til féhirdisstarfsins, og því einhuga kært hann og krafizt þess, að honum verði vikið frá starfinu að fullu og öllu. Slíkar einróma ályktanir bankastjórnarinnar um mál, sem varða hag bankans, hljóta að vorri hyggju að vera fullgildar, enda höldum vér fast við kæruforsögu og kröfu um frávikningu féhirdis.

En þar sem Stjórnarráðið hefir sent oss þetta skjal féhirdis til umsagnar, teljum vér rétt að fara um það nokkrum orðum.

Áður en vér minnumst á einstök atriði í téðu skjali, viljum vér leyfa oss að taka það fram, að skýrslur þær, er vér fengum hjá fjórum starfsmönnum bankans, voru eingöngu ætlaðar bankastjórninni, henni til glöggvunar. Það var ekki ætlun bankastjórnarinnar, að senda þessar privat skýrslur starfsmannanna með kærinni. Var það að eins eftir kröfu hins háa Stjórnarráðs, að vér létum skýrslur þessar af hendi.

En tilgangurinn með því að boða féhirdi á fund, var að reyna að fá hann til að sjá að sér, og bæta úr því, sem aflaga fer hjá honum og honum er sjálfrátt um. Helztu spurningar og svör voru skrifuð, en vitanlega var minnst bókað af því, sem talað var á báðar hliðar á fundi þessum. Fundurinn náði ekki ofangreindum tilgangi, með því að féhirdir var ósveigjanlegur með öllu og yfirleitt framkoma hans full stífní og ókurteisí.

Skýrslur starfsmanna bankans og féhirdis ber því ekki að skoða sem "vitnaleiðslu" eða "próf", eins og féhirdir hefir nefnt það,

heldur eins og að framan er sagt.

Vér leyfum oss þá að snúa oss að sjálfu bréfi féhirðis.

Féhirðir vill óspart færa sér ínyt, að þú bankastjórnninni hafi mælt með því, að honum væri veitt féhirðisstaðan, þegar hún var skipuð. En hann vinnur lítill við að benda á þetta, því það sýnir það eitt, að hann hefir ekki reynzt eins vel og þessir þú gerðu sér von um, heldur þvert á móti. Annars mun það öllum ljóst, að hefði oss líkað alls kostar við féhirðirinn, á meðan hann var settur, þá hefðum vér að sjálfsögðu mælt með honum e i n u m. Það sem aðallega olli því, að meiri hluti bankastjórnarinnar varð með því að mæla með honum eptir að þess var krafizt, að að eins væri bent á einn, var það, að hann hafði verið settur svo lengi, þótti vera brotin venja um embætta- og sýslunaveitingar, að láta þann mann ekki njóta stöðunnar, úr því hann hefði eigi stórvægilega af sér brotið.

Þessari venju hefir verið svo mjög fylgt hér á landi að undanförmu, að telja hefði mátt það mikinn traustspillu fyrir féhirði, hefðum vér ekki mælt með að hann fengi stöðuna.

Áf reynslu þeirri, er vér höfum nú fengið af féhirði, verður að ætla, að hann hafi gert sér mikið far um að dylja galla sína, á meðan hann var að tryggja sér stöðuna fyrir fullt og allt.

Féhirði finnst það mjög eðlilegt, að hann verður að leita upplýsinga um, hvernig eigi að "postera", það er að segja það og verið, ef slíkt kæmi að eins fyrir þegar um mjög sjaldgæfa bókun er að ræða, en svo er eigi, því jafnvel sá, er innheimtir útlenda víxla, þarf að leggja það skriflega fyrir féhirði, hvernig hann á að "postera" innheimturnar, og hefir sá maður þó verið stuttan tíma í bankanum.

Þá þverneitar féhirðir, að aðalsjóðbók hans sé óábyggilega færð. Eftir þurfum vér annað en vísa til eftirfarandi dæma, sem aðalsjóðbók féhirðis sannar sjálf:

27. apríl 1915 færir hann ýmsar upphæðir til útgjalda, sem nema

kr. 51.363,91, sem búið var að bókfæra 26.s.m. Aðalsjóðbókin er þó talin upp eins og Þessar fjárhæðir stæðu þar ekki.

5.júní er innborgun frá útbúi Ísafjarðar of hátt talin um 10000 kr., en samlagningin þó eins og Þessum 10000 kr. væri ekki ofaukið, Þetta var síðar leiðrétt með því að breyta tölunni.

16.júlí vantar algert útborgun frá útbúinu á Ísafirði kr. 18.185,16. Sjóðurinn er þó talinn eins og Þessi villa væri ekki til. Þessu bætir féhirðir inn á milli línanna síðar, er innanbankaendurskoðunin benti honum á villuna.

2.október vantar innborgun í innlán 1500 kr., Þetta er fært á milli lína eftir að endurskoðunin hefir bent honum á villuna.

5.okt. eru vantaldar 200 kr., sem einnig eru færðar milli lína, eftir að endurskoðunin hefir bent á villuna, en samlagningin er óbreytt eins og engin villa hefði átt sér stað.

Vér höfum að eins bent á nokkrar villur og eiga þær að vera nægar til Þess að sýna, að aðalsjóðbókin er ónákvæmlega færð. Þetta teljum vér þó eigi höfuðsynd féhirðis, því slíkar villur má leiðrétta, með ábyggilegri endurskoðun.

Á seinvirkni féhirðis höfum vér ^{aðal-} enga/áherzlu lagt. En það leiðir af sjálfu sér, að sá maður hlýtur að vera seinvirkur, sem er ósýnt um starf sitt, er "nervös" og gengur því eftir því stírdara, sem meira er að gera.

Þá neitar féhirðir því, að vér höfum gert almenna ráðstöfun til Þess að hann geti fengið hjálp eftir þörfum upp á eigin hönd. Hjálp hefir féhirðir fengið hvenær sem hann þurfti, og jafnvel oft, Þá hjálp hlutum vér líka að láta í ^á, ef ekki féhirðis vegna, þá bankans vegna, Það segir sig sjálft. Og eigi er það rétt, að annar bankastjórinn hafi bannað Ágústu Björnsdóttur í marz síðastl. að halda áfram að hjálpa féhirði, nema hún fengi skipun um það frá bankastjórninni í hvert skipti. Sömuleiðis er það rangt, að gjaldkera hafi verið lagt fyrir, að fara sjálfur á fund bankastjórnarinnar í hvert skipti, er hann þurfti hjálp-

ar við. Féhirðir segist ekki vita til þess, að starfsmönnum bankans hafi verið óljúft að hjálpa sér, og segir, að þau ummæli vor séu að sinni vitund röng. Oss finnst, að hann hljóti þó að vita það, þegar þeir segja það sjálfir og skýra bankastjórunum frá því. Féhirðir segir, að það sé að eins einn, Þorsteinn Jónsson, af þeim, sem hafa aðstoðað hann "þó mjög sjaldan", sem vilji heldur vera laus við það. Hann segir, að Þ.J. aðstoði sig "mjög sjaldan", þó öllum í bankanum sé vitanlegt, að Þ.J. hefir d a g l e g a aðstoðað féhirði um langan tíma meðal annars með því að gera sjóðdagbókina upp fyrir hann, og fer venjulega í það 1 og 1/2 klukkustund á hverjum degi.

Þá neitar féhirðir því, að hann sýni viðskiptamönnum bankans ókurteisi og ónot. Vér þurfum ekki að fara mörgum orðum um þá neitun, því nú er svo Þýðingarlaus.

Vér álitum ekki að vér þurfum að bíða eftir neinni kærufyrirgjaldkera um ókurteisi og ónot við viðskiptamenn, sem skaði bankann. Vér álitum það nægja, að vér v i t u m, að svo er, og að það sé skylda vor að afstýra því, ef það er hægt. Vér mótmælum frásögn féhirðis um viðureign hans við Elías Halldórsson, en vísum til skýrslu Elíasar sjálfs. Guðm. Lópts-son segist hafa farið til Ágústu Björnsdóttur til þess að fá hana til að telja peningana frá Elías ~~ss~~ Halldórssyni. Og bókarí bankans neitar því, að féhirðir hafi snúið sér til sín um það atriði.

Þá er það og alveg rangt, að gæzlustjóri Vilhjálmur Briem hafi farið suður í Hafnarfjörð til þess að fá skýrslu Elíasar. Skýrsla hans var komin í bankann samkvæmt ósk annars bankastjórans (B.Kr.) áður en gæzlustjórinn fór þá ferð, sem hér mun að líkindum átt við. Og eigi var það nema sjálfsögð skylda bankastjórans, sem fengið hafði vitneskju um, hvað gerðist þennan dag í bankanum, að útvega þessa skýrslu og fara fram á að fá hina ónýttu bók Elíasar Halldórssonar, sem féhirðir óhlýðnaðist við að afhenda honum, þrátt fyrir ítrekaðar áskoranir.

Athugasemd gjaldkera í sparisjóðsbókinni hefir erlaust átt að

gilda sem skýrsla til bankastjórnarinnar um atvikið. En skýrslan getur ekki verið rétt, sbr. bréf E.H. og umsögn starfsmanna bankans, þar á meðal féhirðis sjálfs í svari hans. Þá segir féhirðir, að mjög mikið annríki hafi verið í bankanum þann dag (3. júlí), er Elías kom með sparisjóðsbókina. Þetta er eigi rétt, því fátt var viðskiptamanna í bankanum, þegar Elías var með bók sína þar.

Þá er það ekki rétt, að féhirðir hafi afhent allri bankastjórninni nema Birni Kristjánssvni sparisjóðsbók Elíasar 5. júlí. Hann afhenti hana Birni Sigurðssyni ^{bankastjóra} einum.

Ekki hefir féhirðir vitað meira en svo um hvaða peninga E.H. var með 3. júlí, því hann segir á bls. 8 í þessu langa skjali sínu þessi orð: "en meðal hinna (peninganna) voru stærri búið og virtist mér það vera 5 og 2 eyringar, enda má venjulega gera ráð fyrir, að í för með mikilli silfursmámynt sé allmikið af koparpeningum".

Þetta á að vera nægt til að sýna, að féhirðir hefir ekki sinnt Elíasi svo mikið, að hann grennslaðist með vissu um, hvers konar peninga hann væri með. Og þessi nýja skýrsla hans ríður í beran bága við skýrslu hans til bankastjórnarinnar, sem rituð er í sparisjóðsbókina sjálfa, þar sem hann f u l l y r ð i r, að allir peningarnir hafi verið í "25, 10, 5 og 2 auru peningum allt laust og ótúttuð."

Ef svo hefði verið, þá hefði féhirðir nú ekki átt að vera í vafa um, hvort koparpeningar hefðu verið með í þessari 466 kr. upphæð.

Ar því vér nefnum eitt serstakt dæmi um, hve óhæfur Jón Pálsson er til að vera féhirðir, sem sé viðskipti hans við Elías Halldórsson, er svo að sjá, að hann álíti, að vér höfum sett honum erindisbréf að eins vegna þessa atviks, og er það undarlegt, að hann skuli gera sér þetta í hugarlund, þar sem þetta skeði eftir að honum var sett erindisbréfið. Dæmið er eitt af mörgum, en það er heppilega valið, þar sem það sýnir, að féhirðir virti að vettugi fyrirskipanir bankastjórnarinnar, jafnvel eftir að honum var sett erindisbréfið.

Vér verðum að álíta, að það sé í meira lagi ókurteisi, hvernig fé-
hirdir hagaði sér við annan bankastjóran, er hann bað um bók E.H., og sem
féhirdir sjálfur viðurkennir. Hægt er að leiða nóg vitni að því, að bankastjór-
inn bað um bókina í bæði skiptin með fullri kurteisi og áreitnisláust
með öllu, en að gjaldkeri neitaði að afhenda hana, og hatti síðast að anza
bankastjóranum. Og engum önnur var þá til að dreifa, því störfum bankans
var lokið, og meiri hluti starfsmanna farnir úr bankanum.

Féhirdir viðurkennir, að honum hafi "orðið á einstöku sinnum að
borga út ávísanir ókvittaðar, eða þar sem kvittun var ekki í réttu lagi,"
en segist jafnskjótt sem hann hafi orðið þess var, að nokkur vangá hafi
átt sér stað í þessu efni, hafa jafnan gert sér far um "að fá því sem allra
bráðast snúið í rétt horf." En ekki getur hann þess, að það ^{er} ~~var~~ endur-
skoðandinn, sem rekst í því við féhirdi, að úr þessu sé bæt.

Svo ber féhirdir á móti því, að hann hafi neitað að kaupa er-
lenda mynt. Oss er fullkunnugt um, að hann hefir gert það. Vér vitum til, að
hann hefir, án þess að leita samþykkis bankastjórnarinnar, neitað að kaupa
enska gullmynt og gulldollara.

Féhirdir viðurkennir, að sjóðdagbók sín ("kladde") hafi brunnið 25.
apríl f.á., en virðist álíta, að það eigi hafi mikla þýðingu, þar sem hann
hann hafi verið búinn að færa allt úr henni inn í aðalsjóðbókina. Við
Þetta er það að athuga, að aðalsjóðbókin er alls eigi fullkomin afskrift
af sjóðdagbókinni, þar sem öll viðskiptin eru sundurliðuð og sem ávalt
má búast við, að leita þurfi að upplýsingum í. Kemur það stundum fyrir,
að slíkra upplýsinga þurfi að leita mörgum árum eftir að bókin var not-
uð t.d. í gjaldkeramálinu fyrra. Og fyrir getur komið, að bók þessi sé nauð-
synleg við uppgerð reikninga bankans.

Í aðalsjóðbók féhirdis eru að eins færðar summurnar af hver-
jum reikningslið, og er hún því ekki nothæf til slíkra rannsókna. Dagsjóð-
bókin verður að skoðast sem "frumbók" við verzlun, sem önnur bókfærsla
byggist á.

Féhirðir ber því við, að hann hafi ekki haft rúm í skáp sínum fyrir sjóðdagbók sína, en það er tilhæfulaus viðbára. Ef svo hefði verið, þar honum skylda til að láta bankastjórnina vita af því, og hefði þá strax verið ráðið fram úr því, ef eigi hefði reynzt nóg rúm í skáp hans.

Hér getur því eigi verið um annað ræða en hirðuleysi hans.

Um Uppboðsbókina segir féhirðir, að hann minnst ekki, að hún hafi verið í sínum vörzlum um þar mundir er bruninn varð.

~~Uppboðsbókinn er ekki til, en hann minnst ekki, að hún hafi verið í sínum vörzlum um þar mundir er bruninn varð.~~

Uppboðsbók bankans hefir svo lengi sem vér vitum fylgt féhirði bankans, enda hefir hann verið uppboðshaldari hans. Uppboðsbókin er því ein af þeim bókum, sem hann á að gata.

Þegar bankastjórnin fekk að vita, að bókin hefði brunnið, gat henni ekki dottið annað í hug, en að bókin hefði brunnið hjá féhirði með sjóðdagbókinni. Þegar vér í sumar þurftum að athuga uppboðsbókina, fengum vér fyrst að vita, að hún hefði brunnið. Féhirðir sagði oss það þó ekki.

Þegar vér þurftum á bókinni að halda, áttum vér tal við lögmann bankans hr. Gísla Sveinsson um hina brunnu uppboðsbók, minntist hann ekki á, að hún hefði brunnið í hans skáp.

Að vísu mun féhirðir bankans hafa fengið aðstoð lögfræðings hans til þess að skrifa innganginn að uppboðsgerðinni í hvert skipti, eftir að vér fengum lögfræðing inn í bankann, og mun það hafa verið gert sama daginn sem uppboðið átti fram að fara í afgreiðslustofu hans, en féhirðir geymdi bókina eftir sem áður, sbr. hjálagt símskeyti frá sýslumanni Magnúsi Guðmundssyni, sem virðist eigi koma alfeg heim við vottorð hr. Gísla Sveinssonar.

Eigi hafði staðið til að halda neitt uppboð, er bruninn 25. apríl varð, og því ekkert tilefni til að afhenda lögmanni bókina. Hafi hún brunnið hjá lögmanni, þá ber féhirðir jafna ábyrð á þeim bruna fyrir því, þar sem bankastjórnin hafði aldrei fengið að vita um eða samþykkt, að bókin væri geymd annarstaðar en með bókum féhirðis eins og verið hafði.

Um peningaskáps-lykilið eða lykllana segir féhirðir(á bls.11):
 "Þegar gagngerð talning á sjóði fór fram 25.sept.f.á.og nú síðast 31.
 des f.á.var engin fyrirstaða á því að opna peningaskáp þann,er geymir
 smámynt(1000 kr.)og,sem áður en brann,stóð í kjallaranum,en allir 3
 lykklar er ganga að nefndum skáp,eru á einni kippu geymdir í sameigin-
 legu fjárhirzlunni."

Ekki er því beint neitað,að lykklarnir hafa lent í eldinum 25.~~sept~~
 apríl,en sá blær er þó yfir þessari frásögn sem svo hafi ekki verið.

Og rangt er það hjá féhirði,að engin fyrirstaða hafi orðið á
 því að opna peningaskáp þennan 25.sept.f.á.,Því ekki gat hann komið
 í skápinn meðan sjóðtalningin fór fram,var því gerð svohljóðandiathuga-
 semd í sjóðdagbókina:

"Sjóðurinn talinn að undanteknum skáp með 1000 kr.og fundinn
 réttur að öðru leyti".

Í skáp þessum hefir jafnan verið talið áður,er aðaltalning
 sjóðsins fór fram.

En eftir að sjóðtalningin var farið fram,fór féhirðir að reyna
 að opna skápinn með aðstoð annars bankastjórans(B.S.)og tókst þeim þá
 að komast í hann.

Lykillinn eða ytri-hurðarlyklarnir lentu í brunanum 25.
 apríl eins og frá er skýrt í kærú vorri,og fann bókarí bankans þá í lykla-
 hrúgu þeirri,sem annar bankastjórinn hafði tínt upp úr öskunni í bankan-
 um eftir brunann.Og eigi virðist féhirðir hafa reynt að komast í skáp-
 inn frá 25.apríl,er bruninn varð,til 25.september f.á.

Ummæli féhirðis um,að bankastjóri Björn Kristjánsson hafi
 spurt hann að,hvort hann vildi eigi segja af sér gjaldkerastöðunni og fá
 sér aðra stöðu við verzlun,eru gersamlega ósönn.Vér höldum oss því til
 þess,sem vér áður höfum skýrt frá um það efni.

E r i n d i s b r é f i ð .

Þá munum vér víkja nokkrum orðum að erindisbréfinu.Gjaldker-

inn kveður það hafa verið sannfæringu sína, að bankastjórnin hafi ekki verið og sé ekki bær um að stíla gjaldkeranum erindisbréf upp á sitt eindæmi. Þessa skoðun sína byggir hann ekki að eins á því, að hann hefir ekki "getað komið á neinar snóðir um það, að bankastjórnin hafi við neina lagaheimild að styðjast í þessu efni", heldur sérstaklega á hlutarins eðli.

Lítur hann svo á, að gjaldkerinn hljóti að hafa "sérstöðu" í bankanum og kveður það jafnvel viðurkennt í lögum, því til sönnunar vitnar hann í 4. gr. laga nr. 12, frá 9. júlí 1909, er hann tilfærir þó eigi orðrétt, en sá hluti greinarinnar, sem hér skiptir máli, hljóðar svo: "Ráðherra skipar bókara og féhirði bankans, og víkur þeim frá hvorttveggja eftir tillögum bankastjórnar. Aðra sýslunarmenn skipar bankastjórnin og víkur þeim frá."

Af þessu ákvæði vill gjaldkeri draga þáályktun, að bankastjórnin hafi ekki sama einræði yfir gjaldkera (og bókara) eins og öðrum starfsmönnum, hlýðnisskylda þeirra tveggja gagnvart bankastjórninni sé takmarkaðri en hinna. Þó lítur gjaldkerinn ekki svo á, að honum sé ávalt sjálfum ætlað, ef ágreiningur rís milli hans og bankastjórnarinnar út af starfi hans eða verksviði að skera úr ágreiningnum upp á sitt eindæmi, heldur verði þá hlutadeigendur að snúa sér til Stjórnaráðsins og láta það skera úr deilunni.

Þessa skoðun gjaldkerans um "sérstöðu" hans getum vér ekki fallið á, enda verður hún ekki byggð á ofangreindu lagaákvæði né neinu öðru lagaákvæði, sem oss er kunnugt. Það ákvæði 4. gr. bankalaganna frá 1909, sem hann vitnar til og tilfært er orðrétt hér að framan, er bersýnilega algert undantekningarákvæði, sem engin meginregla um sérstöðu gjaldkera (né bókara) verður byggð á. Það getur því ekki náð lengra en bein orð þess hljóða. Hins vegar eru mörg ákvæði í lögum og reglugerðum bankans, sem sýna það og sanna, svo að enginn vafi getur leikið á, að gjaldkerinn hefir enga "sérstöðu" í bankanum, svo sem hann vill halda fram, en að hann er þvert á móti háður stjórn bankastjórnarinnar og skyldur að hlýða fyrirskipunum hennar í starfi sínu engu síður en hver annar starfsmaður bank-

ans. Viljum vér leyfa oss að benda á nokkur af ákvæðum þeim, er vér byggjum þessa skoðun vora á.

Í 3. gr. laga nr. 12 frá 9. júlí 1909 um breyting á lögum um stofnun Landsbanka segir svo: "Bankastjórnar aðnast dagleg störf bankans og stýra þeim með aðstoð ^{gælu} bankastjóra."

Hér er það berum orðum tekið fram, að bankastjórnarnir stjórni (stýri) daglegum störfum bankans. Frá því er engin undantekning ger að því er störf gjaldkerans snertir. — Síðari hluti nefndar greinar hljóðar svo:

"Ákvæmari fyrirmæli um sambandið milli bankastjóra sín á milli og bankastjóra og gælustjóra verða ákveðin í reglugerð, er ráðherra setur". — Ef lögin hefðu ætlað til, að ráðherra setti einnig reglur um samband gjaldkera (og bókara) og bankastjórnar, hefði átt að taka það einnig ^{En þú fer þarri, að það sé gert. Þú ert ekki til að ráðherra hafi neim skipti af sam-} ~~bandi þessara tveggja starfsmanna og bankastjórnarmanna. En þú ert þar berum orðum í lögum.~~ þeim orðum fram í lögum, þ.e. að hann skipar þá og vikur þeim frá

"eftir tillögum bankastjórnar."

Þó svo kynni nú að verða litið á, að þau lagaboð, er nú hafa verið nefnd, skeri ekki að fullu úr um þetta efni, þá tekur endurskoðuð reglugerð Landsbankans frá 18. okt. 1911 ótvírætt af skarið. Þar segir svo í 9. gr. —

"Starfsmenn bankans eru skyldir til að hlýða boðum bankastjóranna."

Frá þessu ákvæði er engin undantekning gerð um gjaldkerann eða nokkurn annan af starfsmönnum bankans. Samkvæmt því er hann engu síður en aðrir starfsmenn bankans skyldur að hlýða boði bankastjóranna í starfi sínu. Hann hefir að því leyti enga sérstöðu í bankanum. Hvort fyrirskipanir bankastjórnarinnar eru gefnar munnlega eða skriflega í erindisbréfi ~~í~~ eða starfsreglum, skiptir auðvitað ekki máli. Að minnsta kosti getur gjaldkerinn ekki verið síður skyldur að hlýða skriflegum en munnlegum fyrirmælum bankastjóranna. Vér höfðum því samkvæmt lögum og reglugerðum bankans fullan rétt til að setja gjaldkeranum erindisbréf og hann var skyldur að hlýða því í öllum greinum. Samkvæmt hlutarins eðli er og bankastarfsemin

ein óslitin heild og er því óhugsandi, að hún geti lotið nema einni stjórn.

Það liggur og í augum uppi, að mikið varstur og snúningar gætu af því stafað, að verða að bera hvert ágreiningsafniði milli gjaldkera og bankastjórnar undir Stjórnarráðið, einkum þegar samvinnan er stíð. Hefir gjaldkerinn réttlæsa bent á þetta í svari sínu. Stjórn bankans væri með því móti lítt framkvæmanleg, ef féhirðir er þverúðarfullur.

Því næst gerir féhirðir nokkrar athugasemdir við orðalag erindisbréfsins. Athugasemdir þessar virðast oss svo veigalittlar, að vér sjáum eigi ástæðu til að fara um þær mörgum orðum.

Vér viljum því að eins leyfa oss að benda á, að erindisbréfið var afhent féhirði 20. maí f.á. Ef hann hefði haft nokkuð að athuga við afni þess eða orðalag, þar honum að skýra bankastjórninni frá því, þegar hann hafði athugað erindisbréfið. Og mundi bankastjórnin þá að sjálf-sögðu hafa tekið athugasemdir hans til yfirvegunar. En fjarri fer því, að féhirðir hafi farið þess á leit við bankastjórnina að fá erindisbréfinu breytt.

Vér viljum þó taka fram, þar sem féhirðir talar um á bls. 15, að hann hafi verið látinn borga afsagnarkostnað á víxli, þá kom það til af því, að hann hafði geymt peningabréf óopnuð 2 sólarhringa, og fyrir þá sök eina var víxill sá, er hann nefnir, afsagður. Greiðslan var sem sé komin í hendur féhirðis í tækan tíma. Bankinn hafði því ekki aðgang að neinum öðrum á afsagnarkostnaðinum en féhirði. En þetta á að vera nægilegt til að sýna, hversu nauðsynlegt ákvæðið er í 6. gr. erindisbréfsins, að draga ekki að opna peningabréfin.

Og enn fremur viljum vér athuga viðvíkjandi aðfinnslum féhirðis við 14. gr., að ákvæði það, sem þar er sett, er bæði nauðsynlegt og framkvæmanlegt, enda hafði þeirri reglu, sem þar er sett, verið fylgt löngu áður en erindisbréfið var samið. Þegar afgreiðslu hvers dags er lokið, fer féhirðir að telja féð, en annar maður er þá lagður til, til þess að gera

upp sjóðdagbókina fyrir hann eins og áður er minnzt á. Er féhirði því al-
hægt að vera búinn að vita um, hvað sjóðurinn er mikill áður en bankastjór-
arnir fara úr bankanum.

" U m v i t n a l e i ð s l u n a " .

Þá gerir féhirðir nokkrar almennar athugasemdir um skýrslur þær, sem
vér fengum hjá 4 starfsmönnum bankans. Þessum almennu athugasemdum hans
sjáum vér enga ástæðu til að svara í einstökum atriðum. Þær eru yfirleitt
byggðar á þeim misskilningi^{þekirtu}, að hér hafi verið um vitnaleiðslu að ræða.
Höfum vér farið nokkrum orðum um þetta hér og leyfum vér oss að vísa til
þess, er þar segir. Allar málalengingar féhirðis út af því, að honum var
ekki gefinn kostur á að vera viðstaddur, er skýrslurnar voru gefnar, til
þess að bera upp gagnspurningar o.s.frv., falla því um koll af sjálfu sér.

Dylgjum féhirðis til bankastjórnarinnar og þeirra 4 starfsmanna
bankans, er skýrslurnar gáfu, vísunum vér á bug. En jafnframt getum vér ekki
látið hjá líða að benda á, hve ótilhlýðilegt það er, að starfsmaður bankans
skuli láta sér sæma að bera fram slíkar rakalausar getsakir til banka-
stjórnarinnar og samverkamanna sinna í bankanum. Sýnir það, að umkvörtun
vor um geðbresti féhirðis og erfiða samvinnu við hann er á fullum
rökum byggð.

Féhirðir lætur í veðri vaka, að vér hefðum átt að fá skýrsl-
ur hjá fleirum af starfsmönnum bankans. Vér viljum því enn af nýju taka
það fram, að ástæðan til þess að það var ekki gert, var sú, að þeir fjórir,
er skýrslurnar gáfu, voru kunnastir störfum féhirðis og gátu því bezt
um þau atriði dæmt, er hér var um að ræða.

Véfengingum féhirðis á einstökum atriðum skýrslunnar leyf-
um vér oss að mótmæla og vísunum að öðru leyti til þess, er vér hér að fram-
an höfum sagt um þau atriði í sambandi við mótmæli féhirðis gegn kærinni.
Loks viljum vér geta þess, að þaræð skýrslur þessar voru upphaflega einung-
is ætlaðar bankastjórninni, þótti oss réttara að gefa starfsmönnum^{um} kost á
að athuga þær nánar, er hið nánar Stjórnarráð hafi óskað að fá þær í

sígar hendur, en enginn þeirra sá ástæðu til að breyta skýrslu sinni á nokkurn hátt.

"U m p r ó f i ð".

Í þessum kafla skjalsins er eigi síður en annarstaðar hallað réttu máli. Þannig byrjar féhirðir með því að segja frá, á hverju bankastjóri Björn Sigurðsson hóf mál sitt, er komið var á fundinn, og er sú frásögn féhirðis gersamlega röng, þrátt fyrir tilvitnunarkerkin.

Hann (B.S.) ^{sagt} að eins og féhirði mundi kunnugt hafi samvinnan milli hans og ýmsra í bankanum ekki verið eins og hún hefði átt að vera, og að mikil óánægja sé hjá ýmsum viðskiptamönnum ~~hannum~~ út af afgreiðslu féhirðis í bankanum.

Hann sagði enn fremur, að þetta gæti ekki haldið áfram eins og að undanfögnu og að skylda bankastjórnarinnar væri að fá þessu máli komið í lag; þess vegna væri það, að bankastjórnin hefði kallað féhirði á fund til þess að fá upplýst ýms atvik málsins frá hans hlið og til þess að fá að vita, hvað féhirðir vildi gera til þess að mál þetta gæti komið í viðunanlegt ~~lag~~ lag. Bankastjórnin mæltist til að féhirðir vildi svara "skýrt og greinilega" þeim spurningum, sem fyrir hann kunna að verða lagðar. Honum voru engin önnur takmörk sett um það, hvernig hann svaraði, eins og líka svör hans benda sjálf til.

Frásögn féhirðis um það, hvað bankastjóri Björn Kristjánsson yfari sagt, er féhirðir var að svara 6. spurningu, er og alveg röng, enda ekki sennileg.

Bankastjóri B. Kr. neitar því, að féhirðir hafi nokkurn tíma fyrir brunann skýrt sér frá, að sjóðdagbók hans hefði ekki rúm í járnskáp hans, en féhirðir barði því við á eftir, er bókin var brunnin, að eigi hefði verið rúm í skápnun fyrir hana, og svaraði ónotum einum, er á þetta var minnst við hann.

Féhirðir vill neita því, að hann tali iðulega um einkaviðskipti sín í þessu eina símatóli bankans í afgreiðslu^{stofu} hans, en neitar því þó ekki, að hann geri það, þó að honum sé bannað það í erindisbréfinu. Heldur hann því fram, að hann hafi venjulega bent þeim á, er tala vilja við hann um einkaviðskipti í bankanum, að hann talaði ekki um slík mál^{erfni} í bankanum, heldur heima hjá sér. Og svo ~~er~~ hann: "og hefði eg þá venjulegast tiltekið, nær eg mundi geta verið heima til viðtals um það." Þetta getur ómögulega verið rétt, að hann bendi t.d. utanbæjar-viðskiptamönnum sínum á þetta, því eigi sést á símaskránni, að hann hafi haft neitt talsímaá-

 hald árið 1915 eða 1916, heima hjá sér. Að lokum viljum vér benda á, að ~~þessi ástæða er þannig, það að~~
 þæplega kemur fyrir, að féhirðir þurfi að tala um mál, er bankann varða í símanum.

Hins vegar eru viðskiptamenn bankans óþolinmóðir að bíða eftir afgreiðslu á meðan féhirðir er að tala hástöfum upp yfir alla um einkaviðskipti sín.

Féhirðir virðist líta svo á, að það sé ekki ósamrýmanlegt stöðu sinni í bankanum að reka umboðsviðskipti samhliða gjaldkerastöðunni, og eigi virðist hann skilja, að það geti ríðið í bága við hagsmuni bankans. Eins og kunnugt er, er innheimta víxla og ávísana ein af aðalviðskiptagreinum banka, má því geta nærri, að kaupmenn, sem vilja halda samböndum sínum leyndum, sneiða hjá að láta innheimtuskjöl sín ganga í gegnum hendur þess banka, þar sem þeir vita af keppinaut í sjálfum bankanum. Og þó féhirðir verzli nú að eins með eina vörugrein, þá er honum jafnopin leið að verzla með aðrar vörur, ef honum annars eru leyfð slík viðskipti.

Rangt er það hjá féhirði, er hann segir á bls. 30, að hann hafi fengið skipun um, að hann ætti einvörðungu að eiga við bankastjóra Björn Sigurðsson um afgreiðslu á öllu því, er hann annars þyrfti að eiga við

bankastjórnina, því fer fjarri, að nokkur slík skipun hafi verið gefin, enda veit hann sjálfur t.d., að gæzlustjóri Vilhj.Briem ber keypta víxla saman við sjóðdagbók hans á hverjum degi.

Það er allri bankastjórninni kunnugt, að bankastjóri B.Kr. lagði ekki neinar hömlur á, að féhirðir gæti svarað með eins mörgum orðum eins og hann vildi, enda sýnir samtaltíminn það, sem hann viðurkennir, að verið hafi nátt á 3ja klukkutíma, að málælsi hans hefir eigi verið hept, er hann var að svara þessum 19 spurningum.

Vér mótmælum því sem algerlega röngu, að bankastjóri Björn Kristjánsson hafi viðurkennt, að Árni Jóhannsson hafi það starf á hendi "að veita svo að segja hverju atviki", sem snertir gjaldkera, "nákvæma athygli" og láti gefa sér skýrslur um það daglega. Því fer fjarri, að hr.Árni Jóhannsson hafi nokkurt slíkt starf með höndum.

Vér höfum orðið þess varir, að féhirðir hefir sérstaklega horn í síðu hr.Árna Jóhannssonar, enda telur féhirðir hann óvildarmann sinn(á bls.18).Hyggjum vér, að það stafi af því, að hann(Á.J.)endurskoðar gerðir féhirðis sem ýmsra annara starfsmanna bankans.En svo virðist sem féhirðir þoli hvorki stjórn né endurskoðun.

Vér sjáum svo eigi ástæðu til að fara fleiri orðum um skjal þetta, en látum oss nægja að mótmæla þeim atriðum í frásögn féhirðis, sem oss hefir eigi unnizt tími til að svara sérstaklega.

En eigi mun það dyljast neinum, að í svari féhirðis felst fullkomin viðurkenning þess, að hann hafi sýnt bankastjórninni óhlýðni, þverúð og ókurteisi, um atriði, sem honum að sjálfsöguð bar að hlýða.Og ekkert bendir á í svarinu, að hann lðrist þess eða hafi í hyggju að bæta úr því.

En ókurteisi hans, óhlýðni og geðstirðleiki við bankastjórn, starfsmenn bankans og viðskiptamenn hans var það, sem fremur öllu öðru neyddi oss til að kæra hann, þó hin önnur atriði kærunnar hafi og við full rök að styðjast.

Þessi framaurital sji njet af
mjer sjundu brjefi, vottast hjerned notari
het eftir nãkroannan samantvot.

Notarius publicus i Reykjavik, 8. febr.

Viggfus Einarsson
Jh.

Gjald 4-þjóras
krónus.
Þorgerd.
O. E.

